

Változócsillagok

március-április

Észlelő	Nk.	Észl.	Műszer	Észlelő	Nk.	Észl.	Műszer
Berente Béla	Ber	1	25 C	Pujol, Paco E	Puj	5	31 T
Csukás Mátyás RO	Ckm	41	15 T	Rätz, Kerstin D	Rek	7	19 L
Dömény Gábor	Döm	1	20x60 B	Reinhard, Peter A	Rep	10	8 L
Fabián, Petr CS	Fap+	2	10 L	Ripero, José E	Rip	252	33,4 T
Farkas Ernő	Frs	32	20x60 B	Rodriguez, Diego E	Rod	1	20 T+CCD
Fekete János	Fkj	272	7x50 B	Sajtz András RO	Stz	388	10x50 B
Fidrich Róbert	Fid	130	27 T	Sápi Csaba	Sac	51	20 T
Földesi Ferenc	Ffe	33	25 T	Sári Gyula	Sri	16f	4,5/300 t
Garcia, Paco E	Gap	5	25 T	Schramm Ottó	Sci	17	7x50 B
Hadházi Csaba	Hdh	27	16 T	Schweitzer, Emile F	Sch	41	28 SC
Henshaw, Colin RB	Hen	82	12x40 B	Seres Zsolt	Ser	6	20x60 B
Janousek, Otto CS	Jao+	3	7x50 B	Simon, Vojtech CS	Siv	160	8 T
Kereszturi Ákos	Kru	59	20x60 B	Srétr, Pptr CS	Str+	1	25x100 B
Keszthelyi Sándor	Ksz	18	20x60 B	Szabó Róbert	Sbr	148	10 T
Kiss László	Ksl	134	10 T	Szarka Levente	Slv	133	20x60 B
Kósa-Kiss Attila RO	Kka	370	15,6 T	Szentaskó László	Sno	164	33,4 T
Kovács István	Kvi	15	15 T	Szutor Péter	Stp	114	25 T
Krticka, Jiri CS	Krt+	9	25x100 B	Tepliczky István	Tey	97	11 T
Kujal, Josef CS	Kuj+	7	25x100 B	dr. Timár András	Tia	7	15 T
Kysely, Jan CS	Kys+	19	11 T	Toone, John GB	Too	463	41 T
Lehky, Martin CS	Lky+	15	25x100 B	Tordai Tamás	Trt	18	20x60 B
Mizser Attila	Mzs	87	44,4 T	Tóth Krisztián	Ttk	36	7x50 B
Molnár Zoltán RO	Moz	14	19 T	Vesely, Jan CS	Vey+	21	10x50 B
Nagy Gábor	Nab	183	10x50 B	Wieszt Krisztián	Wst	13	6,3 L
Nagy Zoltán Antal	Nyz	39	7x50 B	Zajác György	Zag	1	7x50 B
Papp Sándor	Pps	372	24,4 T	Zalezák Tamás	Zal	26	20x60 B
Piriti János	Pir	20	7x50 B				

Március-április során összesen 4186 észlelést kaptunk 53 megfigyelőtől. Rövidítések: T= reflektor, L= refraktor, C= Cassegrain-távcső, SC= Schmidt-Cassegrain távcső, B= binokulár, t= teleobjektív, f= fotografikus észlelés.

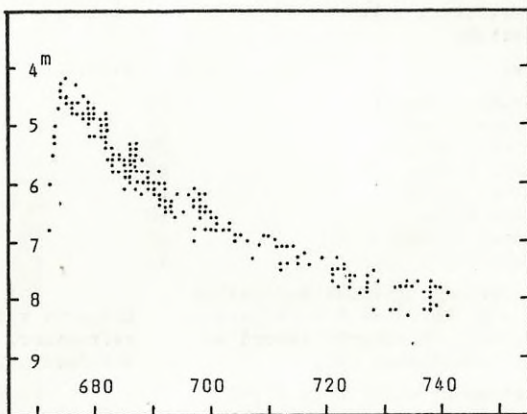
Márciusban folytatódott az év első két hónapjára jellemző kedvező időjárás, áprilisban azonban mindössze 1600 megfigyelést kaptunk, ami a gyakori borult égnek és talán a nyári időszámításnak tudható be. Listánkon nyolc új cseh észlelő nevét olvashatjuk. Mindnyájan a Nova Cyg 1992-t észlelték, jórészt a brünni csillagvizsgáló műszereivel. Adataikat Vojtech Simon juttatta el.

0110+55a VZ Cas M Az időszak elején 13^m_{10} alatti minimumban, majd gyorsan fényesedik 10^m_{14} -ig.
 0058+40 RX And UGZ JD 704-kor 11^h_{55} -s maximumban, további észlelés már nem készült róla.

0211+43a	W And	M	Márciusban is fényes, csak lassan halványodik 8 ^m ,8-ig.
0214-03	Mira Cet	M	Mérc. közepén 8 ^m ,2 körüli, minimum előtti.
0215+58	S Per	SRC	Még mindig igen halvány, márc.-ban 12 ^m ,9-s.
0324+43	GK Per	NA	Április közepéig kísérhettük figyelemmel, majd a Nap közelsége miatt nem tudtuk tovább észlelni. Mindvégig minimumban volt, 13 ^m ,0-nál. Kérjük az észlelőket, hogy amint lehet, hajnalban ismét figyeljék a GK Per-t!
0349+30	X Per	GCAS+XP	A szokottnál halványabb, 6 ^m ,5 körüli.
0432+74	X Cam	M	Maximuma mérc. elején volt, 8 ^m ,6-nál, majd 11 ^m ,0-ra halványodott.
0533+26a	RR Tau	INSA	A két hónap során 10,8 és 12,6 magnitúdó között változott.
0543+19	SU Tau	RCB	Maximumban, 9 ^m ,5 körüli adatok.
0549+20a	U Ori	M	Tovább halványodott, ápr. végén 11 ^m ,0-s.
0605+47	SS Aur	UGSS	JD 709-kor 11 ^m ,1-s maximumban.
0640-16	HL CMA	UG	Maximumai: JD 701 11 ^m ,3, 729 11 ^m ,0.
0704-00	V651 Mon		10,8-11,3 magnitúdó közötti adatok, gyakorlatilag állandó a fényessége.
0720+46	Y Lyn	SRC	Márciusban 8 ^m ,2-s, majd április folyamán 7 ^m ,7-ig fényesedik.
0749+22	U Gem	UGSS	JD 741-kor 9 ^m ,1-s maximumban.
0814+73	Z Cam	UGZ	Maximumai: JD 701 11 ^m ,7, 729 11 ^m ,0
0942+11	R Leo	M	Április végén 10 ^m ,0-s minimumban.
0945+12	X Leo	UGSS	Maximumai: JD 693 11 ^m ,9, 722 12 ^m ,4, 742 12 ^m ,6.
0959+68	CH UMa	UG	A februári "fényállandósulás" (?) után márciusban kitörést mutat, melynek maximuma JD 694-kor 11 ^m ,4-nál van.
1033+37	SN 1992G	SN	Meglehetősen ellentmondásosak az észlelések, amit az is magyaráz, hogy nem készült megfelelő térkép az SN-re. Az IAU C. adataival kiegészítve észleléseinket a maximum JD 670 körül lehetett, 13 ^m ,0-nál. Az utolsó vizuális észlelést 711-kor végezte Szentaskó (15 ^m ,2). Egy nappal korábban Rodriguez 16 ^m ,0-snak mérte CCD-vel.
1037+69	R UMa	M	Ápr. végén már 11 ^m ,8-s, minimum előtti.
1041-59	éta Car	SDOR	Henshaw 6,4-5,7 magnitúdó között észlelte.
1151+58	Z UMa	SRB	7,8-7,5 magnitúdó közötti csekély hullámzások.
1231+60	T UMa	M	Mérc. elején 8 ^m ,0-s maximumban, majd 8 ^m ,8-ra halványodik.
1315+46	V CVn	SRA	8 ^m ,4-7 ^m ,6 között fényesedett.
1324-22	R Hya	M	Halványodik, ápr. végén fényessége 7 ^m ,8.
1336+74	V UMi	SRB	8 ^m ,4-7 ^m ,9 közötti hullámzás (áprilisban volt "változókényabb").
1517+31	S CrB	M	Tovább halványodott, ápr. végén 12 ^m ,0-s.
1544+28a	R CrB	RCB	Maximumban, 6 ^m ,0 körüli.
1546+15	R Ser	M	Ápr. közepén 6 ^m ,6-s maximumban.
1555+26	T CrB	NR	Minimumban, 10 ^m ,0-10 ^m ,5-s adatok.
1601+67	AG Dra	ZAND	Minimumban, 10 ^m ,0 körüli.
1640+55	S Dra	SRB	9 ^m ,5-9 ^m ,0 közötti adatok.
1842-05	R Sct	RVA	Maximumban, 5 ^m ,7-5 ^m ,4-s észlelések.
1924+50	CH Cyg	ZAND+SR	Áprilisban kicsit fényesedett, 9 ^m ,0 körüli. Észlelésekor ügyeljünk arra, hogy a CH Cyg igen vörös színű. (Extrafokálisan vagy "rövid pillantással" becsüljünk!)

1927+45 AF Cyg SRB
 1934+49 R Cyg M
 1946+32 khi Cyg M
 2027+52 N.Cyg'92 N

Mindvégig halvány, 8^m ,0 körüli adatok.
 Március közepén 14^m ,0-s, minimumban.
 Márciusban már túljutott maximumán; 5^m ,8- 7^m ,8 között halványodik.
 A fénygörbén jól látható a néva halványodása. Az adatok szórása viszonylag nagy, amit a hajnali láthatóság és a különféle forrásból származó összehasonlítók okozhattak. A felszálló éget az IAU Circularban megjelent adatok alapján rajzoltuk meg.

2108+68 T Cep M
 2138+43a SS Cyg UGSS
 2353+50 R Cas M

Április végén 10^m ,5-s minimumban.
 JD 724-kor 8^m ,4-s maximumban.
 Fényesedik, márc. közepén már 10^m ,2-s.

MIZSER ATTILA

Az MCSE Változócsillag Szakosztályának működése 1947–49 között

A Magyar Csillagászati Egyesület 1947-es Csillagok Világa évkönyvében olvasható a frissen alakult egyesület első részletes munkaterve. Az MCSE iránti óriási érdeklődést mutatja, hogy már az alakuló közgyűlésen több mint 400-an léptek be, és rövid időn belül nem kevesebb, mint 23 szakosztály alakult az egyesületen belül! Ezek között természetesen megtalálhatók a mai MCSE szakcsoportjainak megfelelő szakosztályok, de van néhány olyan is, amit jelenlegi viszonyaink között valószínűleg nem alakítanánk meg. (Pl. sarki fény, asztrológia-kritikai, művészeti és irodalmi, meteorológiai szakosztályok vagy ami a legérdekesebb, a külföldi kapcsolatok szakosztálya!)

Mind között kitüntetett helyet foglal el a Változócsillag Szakosztály működése, ami igen jól dokumentálható az egyesületi folyóirat, a Csillagok Világa alapján. 1947 és 1949 között nem jelent meg olyan Csillagok Világa szám, amelyben ne olvashatnánk változócsillagokról, azok észleléséről, vagy a Változócsillag Szakosztályban történekről. Mindezek jórészt Rákosi Miklós szakosztályvezető munkáját dicsérik.

MAGYAR CSILLAGÁSZATI EGYESÜLET
VÁLTOZÓ CSILLAG SZAKOSZTÁLYA
HUNGARIAN ASTRONOMICAL ASSOCIATION
VARIABLE STAR SECTION

1.sz. Közlemény.

Circular No. 1.

Az alább következő megfigyelések 1948 március 27 és december 31 között készültek. A következő tagtársak észleltek:

We received the issues from March 27 to December 31, 1948. The following members have observed:

Név:	Jel: / Sign:	Nam-:
Edelényi Elemér	Ed	Elemér Edelényi
Farkas Elemér	FA	Elemér Farkas,
Gergely Péter	Gp	Peter Gergely
Hárdi Ferenc	HM	Francis Hardi,
Kántor Károly	Kr	Charles Kántor,
Kulin Magda	KQ	Magdalena Kulin,
Rákosi Miklós	Rk	Nicholas Rákosi,
Szabadosi Béla	SY	Adalbert Szabadosi.

Összes megfigyelőnk Budapesten dolgozik a 2, 2 $\frac{1}{2}$, 3 és 8 hüvelykes refraktorokkal. Mindegyik távcső az Egyesület székházában áll.

All of our observers work in Budapest with the 2", 2 $\frac{1}{2}$ ", 3" and 8" refractors. Each telescope stands in the Locality of the Association.

A számadat előtt álló / jel azt jelenti, hogy a fényesség: "halványabb, mint...". A kettőspont a számjegy után bizonytalan értéket jelöl.

Read the sign / before an observation: "fainter than...". A double point after the number means that the observation was rather doubtful.

Megfigyelési eredményeinket az A.A.V.S.O.-nak küldjük.

Our results are sent to the A.A.V.S.O.

Rákosi Miklós
szakosztályvezető

Nicholas Rákosi
leader, VSS

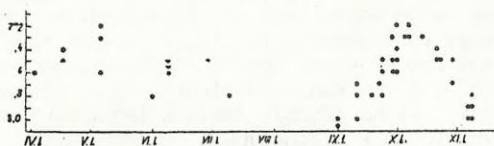
Az MCSE Változócsillag Szakosztályának 1. sz. Közleményének bevezetője

Az érdemi munka 1947 októberében kezdődött egy tízhetes tanfolyammal, melyen az alapismereteket sajátíthatták el az érdeklődők. Az első észlelések 1948. március 27-én történtek, az MCSE akkori székházában, az Uránia Bemutató Csillagvizsgáló épületében. Az 1948-ban végzett 244 fényességbecslésből 227-et a szakosztály 1949. január 2-i keltezésű első (és egyben utolsó) körlevelében tették közzé. Ez a kis kiadvány volt az MCSE egyetlen külön megjelent szakosztályi közleménye, ami jól mutatja a változósok aktivitását.

Az észlelésekhez az AAVSO-tól rendelt térképeket használták. Érdemes felsorolni a megfigyelt csillagoikat: R Aql, W Cas, gamma Cas, S CrB, X Oph, R Sct, S UMa, T UMa és Z UMa. Természetesen ez a 227 adat még nem volt elegendő értékelhető fénygörbék szerkesztéséhez. Azonban valamennyi

észlelést -- már akkor is -- továbbították az AAVSO-hoz, így a magyar amatőrök munkája bekerült ebbe a jelentős adatbázisba.

A szakosztály 1949-ben változatlan lendülettel folytatta a munkát, azonban az akkor született 480 észlelést ma már csak az AAVSO archívumából lehet előkeríteni. Ugyanez áll az Urániában 1950 és 1953 között végzett 4000 megfigyelésre (melyek még az MCSE-ben megkezdett változós munkának köszönhetőek). Az akkori évekből csak véletlenül maradt fenn néhány száz külön kigyűjtött P Cyg-adat -- Bartha Lajos jóvoltából.

A Z UMa 1948-as fénygörbéje régi MCSE-észlelések alapján (Csillagok Világa 1948/5.)

A változósok MCSE-n belüli rangja látható abból is, hogy az 1949. április 9-i közgyűlésen ez volt az egyetlen szakosztály, amely külön beszámolót tartott tevékenységéről (Csillagok Világa 1949/2.). Mint ismeretes, ugyanez a közgyűlés mondta ki -- felsőbb nyomásra -- a Természettudományi Társulattal való "fúziót", ami az MCSE megszűnését jelentette. A hangzatos ígéretek közül persze semmi sem valósult meg, így a kemény munkával felépített országos amatőrmozgalom semmivé lett, annak szellemét csak 1963-ban sikerült felélesztenie -- ismét a fáradhatatlan Kulin Györgynek.

Tanulságos adalék az akkori időkhöz, hogy a változósok a "fúzió" utáni időszakban már csak a Társulaton keresztül küldhették ki észleléseiket az AAVSO-nak.

MIZSER ATTILA

Az MCSE Változócsillag Szakcsoportja

Az MCSE nemrégiben megalakult Változócsillag Szakcsoportja nemcsak az 1947-49 közötti tiszavirág-életű szakosztály munkáját folytatja. Egyesületünk újjáalakulása óta erkölcsileg és anyagilag is jelentősen támogatta a PVH munkáját. Mindennek természetes következménye volt az, hogy a PVH 24. találkozója 1991. október 26-án kimondta az MCSE-hez való csatlakozást.

A Pleione Változócsillag-észlelő Hálózat 12 évi működése során jelentős eredményeket ért el a hazai amatőr változósás terén -- mindez itthoni és külföldi kiadványokban megjelent észlelésekből, beszámolókból lemérhető. Jogi szempontból azonban az 1979-ben alakult PVH nem is létezett, ha úgy tetszik, "illegálisan" működött. (Eleinte volt is ebből gond -- természetesen a PVH után is érdeklődtek az "illetékesek", de látván, hogy tevékenységünk "veszélytelen", nyugodtan dolgozhattunk.)

Az MCSE súlyos anyagi gondjai ellenére is képes volt kiadni a múlt év nyarán az új változócsillag katalógust, mely egyben a Változócsillag Szakcsoport programcsillagainak javát tartalmazza. Sikerült megoldani az

észlelőlapok kérdését -- Sági Csabának köszönhetően továbbra is ingyenesen, ill. postaköltség ellenében biztosíthatjuk a jól bevált észlelőlapokat. Elkészült a VA sorozat 14. füzete -- a korábbi füzetek újryomása (korrigálva az esetleges hibákat) már folyik; ebben a Bajai Obszervatórium Alapítvány óriási segítséget nyújt. Ide kívánkozik, hogy május elejétől a VA-k terjesztését Kereszturi Ákos vállalta (címe: 1023 Budapest, Komjádi B. u. 1.), nála lehet megrendelni a VA-füzeteket, és szintén ő ad felvilágosítást az éppen kapható példányokról.

Az MCSE a jogi és anyagi háttér mellett az eddiginél eredményesebben segítheti a hazai "profi-amatőr" együttműködést, ami komolyabb formában csak a változócsillagok terén képzelhető el. Egyesületünket már 1990-ben megkezdte az AAVSO, hogy vállalnánk-e következő európai találkozójuk lebonyolítását. Ez pedig egy eredményesen működő változós szakcsoport nélkül nehezen lenne elképzelhető... Bőven van tehát lehetőség a változós munkára (is) az MCSE keretein belül, és ha képesek leszünk lehetőségeinkkel élni, minden korábbinál magasabb szintre emelhetjük a magyarországi amatőrök változós tevékenységét. Ez azonban tagjaink észlelő- és szervezőmunkája nélkül csak lehetőség marad.

MIZSER ATTILA

PÁRATLAN LEHETŐSÉG! MAGYARORSZÁGON ELSŐKÉNT!

A Bajai Obszervatórium Alapítvány lehetőséget biztosít éjszakánként maximum 4 amatőr számára *csillagászati észlelések elvégzésére*, az alábbi feltételekkel:

A megfigyelés tervezett időpontját, a résztvevő személyek számát és az észlelési programot – amely lehet akár csupán kötetlen „nézelődés”, de akár konkrét jelenség végigészlelése – írásban, legalább 2 héttel a kérdéses éjszaka (éjszakák) előtt kell az Alapítvány postacímén jelezni. Az írásbeli válaszuk mellett küldött csekken a jelentkező(k) *éjszakánként és személyenként 650 Ft-ot fizet be* bankszámlánkra. A befizetés igazoló szelvényével a résztvevők a kérdéses nap délutánján jelentkezhetnek az alapítvány Baja, Tóth Kálmán u. 19. szám alatti irodájában.

A következőket biztosítjuk a befizetett összeg ellenében: Előkészítjük a kért műszer-összeállítást, biztosítunk egy munkatársat, aki segít a műszerek kezelésénél, annak betanításánál, ill. az esetleges problémák elhárításában. Az észlelők használhatják a Bajai Obszervatórium technikai berendezéseit, komfortos elszállásolást kapnak az észlelés utáni pihenéshez. A befizetett összeg alapítványi támogatásnak számít, róla adóalap-csökkenítő igazolást adunk ki. **A jelenleg igénybe vehető eszközök és szolgáltatások:**

- 20 cm-es amerikai Meade-távcső (Newton-rendszerű, f/8-as)
- Celestron-8 távcső (20 cm-es, Schmidt-Cassegrain rendszerű)
- kiegészítők: SBIG ST-4 CCD kamera, OPTEC SSP-3 fotométer
- számítógépek: koprocesszoros 386-os AT VGA monitorral, C-64
- fénymásológép, fotolabor, csillagatlazok (SAO, BD, Sky Cat)

**Jelentkezés és felvilágosítás:
Bajai Obszervatórium Alapítvány
Baja, Pf. 766. Tel.: (79)-23-361**